EDUSKUNNAN SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNALLE

HALLITUKSEN ESITYS TUPAKKALAIKSI JA ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI (HE 15/2016)

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry (jäljempänä *MaRa*) esittää tupakkalakia koskevasta esityksestä seuraavaa:

1. Kilpailuvääristymien ja harmaiden markkinoiden estäminen

Tupakkatuotedirektiiviä tiukempi kansallinen sääntely aiheuttaa kilpailuvääristymiä

Tupakkatuotedirektiivin tarkoituksena on lähentää EU:n jäsenvaltioiden sääntelyä tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden osalta. Sääntelyn lähentämisellä ehkäistään kilpailuvääristymien syntyminen.

MaRa toteaa, että tupakkatuotedirektiiviä tiukempi kansallinen sääntely aiheuttaa kilpailuvääristymiä ja heikentää suomalaisten yritysten asemaa suhteessa muissa jäsenvaltioissa toimiviin yrityksiin. Mitä tiukemmin tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden vähittäismyyntiä rajoitetaan ja verotetaan Suomessa, sitä enemmän tuotteita hankitaan ulkomailta ja laivoilta sekä ulkomaisista verkkokaupoista etämyynti- ja ostokiellosta huolimatta.

Sähkösavukkeita ja nikotiininesteitä koskeva sääntely

Sähkösavukkeiden ja niissä käytettävien nikotiininesteiden myynti sallitaan myös Suomessa tupakkatuotedirektiiviin perustuen. Muutos on perusteltu, koska näin täysi-ikäiset voivat ostaa kotimaisilta vähittäismyyjiltä tuotteita sen sijaan, että he ostavat niitä ulkomailta tai ulkomaisista verkkokaupoista. Myynti- ja verotulot jäävät näin ollen Suomeen.

Suomessa myytävistä nikotiininesteistä kaavailtiin kiellettäväksi kaikki makuaineet. Komissio antoi tästä huomautuksen ja hallituksen esitystä on lievennetty lausuntokierroksella olleesta ehdotuksesta. Nikotiininesteille asetetaan edelleen direktiivin perustumattomia rajoituksia. Vain mauttomat tai tupakalta maistuvat makuaineet olisivat sallittuja. Ehdotetun esilläpitokiellon ja siihen liittyvän viranomaiskäytännön johdosta täysi-ikäisille kuluttajille ei käytännössä voi antaa vähittäismyyntipaikassa tarpeellisia tuote- ja käyttötietoja sähkösavukkeista ja nikotiininesteistä.

Sähkösavukkeille, nikotiininesteille ja niiden markkinoinnille esitetyt direktiiviin perustumattomat rajoitukset vähittäismyyntilupaa ja myynnin 18 vuoden ikärajaa lukuun ottamatta johtavat negatiivisiin lieveilmiöihin.

Sähkösavukkeiden käyttäjät ovat tottuneet erilaisilla makuaineilla maustettuihin nikotiininesteisiin eikä tupakalta maistuvia nesteitä juurikaan käytetä. Jos kuluttajat eivät voi ostaa haluamiaan tuotteita laillisesti Suomesta ja niiden myyntiä muilla tavoin vaikeutetaan, osa kuluttajista jatkaisi tuotteiden tilaamista ulkomailta, vaikka uusi laki kieltäisi tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden verkkokaupan. Tulli pystyisi paljastamaan todennäköisesti vain murto-osan kiellon vastaisista tilauksista. Ehdotetusta sääntelystä seuraisi myös se, että sähkösavukkeiden käyttäjät saivat yhden syyn lisää tehdä matkoja Viroon, jossa ko. tuotteiden myyntiä ei rajoiteta yhtä tiukasti. Matkustajien maahantuoman alkoholin, tupakan ja nuuskan rinnalle tulisivat nikotiininesteet, joita ei saa myydä Suomen kaupoissa. Suomessa kielletyille nikotiininesteille syntyisi myös laajenevat harmaat markkinat. Harmailla markkinoilla ei noudateta myyntikieltoja, tulot salataan ja tuotteiden turvallisuudesta ei ole takeita.

MaRa katsoo, että sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myyntiin ei tule säätää direktiiviin perustumattomia lisärajoituksia myynnin ikärajaa ja myynnin luvanvaraisuutta lukuun ottamatta.

Kotimaisten vähittäismyyjien ja risteilyalusten tasapuolinen kohtelu

Hallituksen esityksessä ehdotetaan laajennettavaksi vähittäismyynnin esilläpitokieltoa nykyisestä siten, että se koskisi tupakan lisäksi myös *sähkösavukkeita, nikotiininesteitä ja tupakanvastikkeeksi luettavia tuotteita.* Esilläpitokielto ei kuitenkaan koskisi kansainvälisessä liikenteessä olevien alusten vähittäismyyntiä.

MaRa katsoo, että kotimaassa toimivia yrityksiä ja kansainvälisessä liikenteessä olevia risteilyaluksia on kohdeltava tupakkalainsäädännössä tasapuolisesti. Suomessa toimivissa vähittäismyyntipaikoissa on voitava pitää samoja tuotteita esillä kuin risteilyaluksilla. Muussa tapauksessa kilpailu vääristyy.

2. Valvontamaksuista

Hallituksen esityksen mukaan kunnat voisivat jatkossa periä vähittäismyyjiltä myyntipisteiden määrään perustuva maksun, joka olisi enintään 500 euroa vuodessa. Maksu olisi enintään kaksinkertainen, jos myynnissä on sekä tupakkatuotteita että nikotiininesteitä. Maksu olisi veronluonteinen eikä siltä edellyttäisi kustannusvastaavuutta. Maksuilla katettaisiin tupakkalain mukaisen valvonnan kustannukset.

Valvontamaksua koskevassa esityksessä sivuutetaan täysin kotimarkkinoilla toimiville yrityksille koituva maksurasitus ja sen vaikutukset terveeseen kilpailuun. Kotimaisten yritysten kustannusrakenne on jo tällä hetkellä erittäin raskas eikä niiden kustannuksia saa lisätä nykyisestä. Kaikista kipeimmin maksujen korotus kohdistuisi pieniin ja isojen asutuskeskusten ulkopuolella oleviin myyntipaikkoihin, joissa tuotteita myydään lukumääräisesti vähän, mutta niiden pitäminen saatavilla on tärkeää asiakaspalvelun kannalta. Moni pienempi myyntipiste lopettaisi tuotteiden myynnin kohtuuttomien valvontamaksujen takia. Esitys valvontamaksuista vähentäisi kilpailua, kun etenkin pienemmät

myyntipaikat poistaisivat tuotteita valikoimistaan ja myynti keskittyisi yhä enemmän suurempiin yksiköihin. Korotus aiheuttaisi huomattavan lisäkulun myös isoihin myyntiyksiköihin. Valvontamaksujen korottaminen ja laillisten myyntipaikkojen toiminnan vaikeuttaminen lisäisi tuotteiden harmaita markkinoita ja harmaata tuontia.

Lakeja säädettäessä on varmistettava, että valvontaviranomaiset suorittavat oikein mitoitettua ja riskiarvioon perustuvaa kohdennettua valvontaa. Tupakkalaissa kustannusperusteisuudesta irrotettavat maksut kasvattaisivat hallitusohjelman vastaisesti viranomaisvalvontaa. Tupakkalain uudistuksella ei tule lisätä virkamiesten tehtäviä eikä valvontatoimenpiteitä nykyisestä, koska valvontatoiminnan rahoittaa yksityinen sektori. Jo tällä hetkellä valvontaa suoritetaan aivan liikaa. Tarkastajat käyvät savuttomissa ravintoloissa toteamassa, että niissä ei polteta.

Esityksessä todetaan, että kunnat voisivat valvontamaksuja huomioidessaan määrittää maksun alemmaksi, jos myyntitoimintaa harjoitetaan vuotta lyhyemmän ajan (91 § 3 momentti). Jos esimerkiksi festivaaleilla myydään myyntilupaa edellyttäviä tuotteita, on välttämätöntä kohtuuttoman maksurasituksen välttämiseksi, että maksu suhteutetaan myyntipäivien lukumäärään. Säännöstä on muutettava velvoittavaksi siten, että kunnan tulee periä näissä tilanteissa myyntitoiminnan kestoon suhteutettu valvontamaksu.

MaRa katsoo, että tupakkalaissa valvontamaksut on kytkettävä tupakkalain valvonnasta aiheutuviin todellisiin ja kohtuullisiin kustannuksiin, jota tarkoitusta varten maksu säädetään lakiin. Tämä pitää maksut kohtuullisena, kun valvonta kunnassa toteutetaan riskiperusteisesti, tehokkaasti ja muutenkin järkiperäisesti.

3. Tupakkakoppeja koskevaa sääntelyä kevennettävä

MaRa pitää perusteltuna, että tupakointikiellot ja niistä tehdyt poikkeukset säilyvät ennallaan lukuun ottamatta ravitsemisliikkeiden tasapuolista kohtelua rikkovaa poikkeussäännöstä (75 § 1 momentti 3 – kohta). Sen mukaan kansainvälisessä meriliikenteessä käytettävän aluksen ravitsemisliikkeen sisätiloissa saisi edelleen polttaa. Kyseinen poikkeus tulisi kumota.

Ravitsemisliikkeen tupakkakopin rakenteellisia ominaisuuksia ja käyttöä koskeva erittäin tiukka sääntely on johtanut siihen, että vain harva ravintola on rakentanut niitä tiloihinsa. Kun asiakkailla ei ole mahdollisuutta tupakoida ravintolan sisätiloissa, siirtyvät he tupakoimaan kadulle. Tupakoinnista kadulla aiheutuu ääntä ja roskaantumista. Jos tupakkakoppeja koskevaa sääntelyä lievennettäisiin nykyisestä, kannustaisi se niiden käyttöön ottamiseen.

MaRa esittää, että ravitsemisliikkeen tupakointitilaa (77 §) koskevaa sääntelyä lievennettäisiin siten, että ravintola voisi halutessaan sallia juoman nauttimisen tupakointitilassa. Asiakkaat eivät useinkaan halua jättää ravintolassa juomaansa valvomatta tupakointitilassa käyntiä varten, mikä johtaa siihen, että juomia yritetään viedä kiellon vastaisesti tilaan. Juomien kuljetukseen puuttuminen aiheuttaa lisätyötä henkilökunnalle. Valvonnan järjestelyillä, tupakointitilan käytännön järjestelyillä ja asiakkaille annettavalla ohjeistuksella voidaan huolehtia, että tila pysyy siistinä vaikka asiakkaat voivat kulkea tilaan ja sieltä pois juoman kanssa eikä henkilökunnan tarvitse käydä tupakointitilassa.

Myös tupakointitilan rakenteellisia ja toimivuutta koskevia asetuksentasoisia vaatimuksia tulisi lieventää nykyisestä. Vaatimus siitä, että tupakansavu ei saa kulkeutua tupakointitilasta ravitsemisliikkeen muihin tiloihin on mahdollista täyttää nykyisiä vaatimuksia olennaisesti keveämmillä määräyksillä.

4. Siirtymäajoista

Lakiehdotukseen sisältyy tupakkatuotedirektiivin perustuvia ja kansallisen harkinnan perusteella tehtyjä siirtymäaikoja. Ehdotuksessa esitetään, että tupakkatuotteita koskeva hintahyvityksen kielto (70 §) ja laajennettu esilläpitokielto (71 §) tulisivat voimaan heti toukokuussa 2016, kun direktiiviä koskevat muutokset on oltava implementoituna. Direktiiviin perustumaton mahdollinen hintahyvityskielto ja kireämpi esilläpitokielto edellyttävät järjestelmämuutoksia ja muutoksia myyntipaikoissa, mistä syystä siirtymäaikaa tulisi antaa vuoden 2016 loppuun.

5. Lopuksi

Ehdotetulla sääntelyllä on vaikutusta elinkeinoelämän eri toimijoihin. Sääntelyn sisällöstä riippuu millaiset vaikutukset sillä on tasapuolisiin kilpailuolosuhteisiin ja kotimaisten yritysten asemaan sekä harmaiden markkinoiden ehkäisemiseen. Tämä vuoksi MaRa katsoo perustelluksi, että sosiaali- ja terveysvaliokunta pyytää lakiehdotuksesta lausunnon myös eduskunnan talousvaliokunnalta.

Kunnioittavasti,

Kai Massa
varatuomari, Helsinki

p. 09-6220 2047, kai.massa@mara.fi

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry on matkailu- ja ravintola-alan elinkeino- ja työ-markkinajärjestö. MaRa edustaa hotelleja, kylpylöitä ja kuntoutumiskeskuksia, viikko-osakeyrityksiä, leirintäalueita, ravintoloita, catering-yrityksiä, eines- ja valmistuskeittiöitä, kahviloita, pubeja, yökerhoja, liikenneasemia, huvi-, teema- ja elämyspuistoja, keilahalleja, festivaaleja ja konserttitapahtumia, ohjelmapalveluyrityksiä, luontomatkailuyrityksiä, hiihtokeskuksia sekä matkailun markkinointi- ja välityspalveluja tarjoavia yrityksiä. MaRassa on 2 500 jäsentä, joilla on 6500 toimipaikkaa. MaRan jäsenyritykset työllistävät noin 60 000 henkilöä.